

ІНТЕРВ'Ю

ЖУРНАЛІСТИКА НЕ ЗАВАЖАЄ СТАТИ ПИСЬМЕННИКОМ

10 жовтня 2017 року з ініціативи кандидата наук із соціальних комунікацій, доцента кафедри теорії і практики журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка Мирослави Степанівни Рудик у Львівській обласній організації національної спілки письменників України відбулася зустріч студентів першого курсу з письменниками і поетами. Один з присутніх авторів – Володимир Шовкошитний висловив думку, яка й досі не дає мені спокою: “Хочеш стати хорошим письменником, то якомога швидше кидай журналістику!”.

З огляду на це я вирішила взяти інтерв'ю у доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри радіомовлення й телебачення, який написав 29 книг, сотні статей з питань журналістики, публіцистики та літературної критики, – Василя Васильовича Лизанчука.

– **Шановний Василю Васильовичу. Оцініть, будь ласка, цей вислів пана Шовкошитного.**

– Безперечно, що вислів шанованого поета, громадського діяча Володимира Шовкошитного дискусійний, бо і журналістська, і письменницька праця – це є творча праця з певними особливостями. Журналістика – це осмислення фактів, подій, явищ і подання у засобах масової комунікації тієї інформації, яка хвилює суспільство. Письменник також вивчає, осмислює життєві явища, факти, події і художнім словом впливає на читача, формує у нього морально-духовні, національно-громадянські цінності, світоглядну позицію. Тому, на мій погляд, журналістика дає підстави молодій чи вже зрілій людині – журналістові вивчити життя, а потім це життя можна відтворити в художньому творі. Чи це буде оповідання, чи це буде повість, чи це буде роман. Глибинне вивчення журналістом суспільно-політичних життєвих процесів є передумовою осмислення художнім письменницьким словом реальної дійсності. У цьому я вбачаю діалектику єдності і діалектику протиріччя. До речі, відомий письменник Василь Стефак тривалий час працював кореспондентом українських центральних газет. Та й чимало інших поетів, письменників спочатку працювали у редакціях газет, радіо, телебачення.

– **З огляду на Вашу відповідь, можна сказати, що у журналістиці, як і в літературі допустимі такі поняття, як вимисел і домисел?**

– Безсумнівно, що ні. Домисел допускається у журналістиці і публіцистиці лише тоді, коли ми дуже-дуже добре знаємо свого героя. Пишемо нарис, наприклад, про шахтаря, будівельника, лікаря чи про вчителя і нам інколи не вистачає певних деталей, але ми, знаючи дуже добре героя, можемо собі уявити, що саме в такій ситуації він міг зробити так і не інакше. Отже, такий домисел у журналістиці є природнім, ми уявили

на основі глибокого вивчення життєвого шляху цієї людини, що саме так вона може вчинити, діяти. Але вимисел у журналістиці недопустимий. У художній літературі наш герой може бути в найрізноманітніших, у найскладніших ситуаціях, в якихось навіть фантазмагоричних. Письменник може його в ті найскладніші колізії вписати, ввести і вивести звідти, він має на це право – чи в повісті, чи в романі, чи оповіданні. Тут якраз і є певна різниця між журналістикою і художньою літературою, це дуже є важливо. І як журналісти, і як письменники ми маємо це дуже добре знати.

– Окрім наукової літератури та публіцистики, Ви читаете багато художньої літератури. Яка з останніх прочитаних книжок вразила Вас найбільше?

– Декілька днів тому я закінчив читати роман талановитого письменника Василя Шкляра “Троща” – про національно-визвольні змагання проти комуністично-більшовицьких загарбників. У цьому творі автор розповідає про службу безпеки УПА. Якщо, наприклад, у творі Романа Іванчука “Вогненні стовпи”, чи в романі Василя Стефак “По той бік ночі” розповідається про героїзм, трагізм та дуже складні колізії у боротьбі з московськими загарбниками за незалежність України, то у “Трощі” Василя Шкляра показана служба безпеки як надзвичайно відповідальна структура в УПА.

Василь Стефак високохудожньо відтворив у романі вірогідні реальні події, показав силу духу сотенного Василя Небесійчука (“Птаха”, “Сина”), його побратимів, розкрив різноманітні підступні методи, якими користувалися чекісти для ліквідації своїх ідейних противників – навіть покаєння підпільників не давало їм гарантії вижити.

Роман Василя Стефак – не лише знакове, а й неповторне явище в українській літературі. Він навстіж відкриває вікно до правдивої історії України, спонукає об’єктивно осмислювати російсько-українські відносини, належно оцінити Українську Повстанську Армію.

Своє життєве кредо сотенний УПА Василь Небесійчук висловив так: “Людина живе і вмирає лише один раз. Чи ж не хороше з піснею на вустах у колі друзів впасти на сиру землю, на цю землю, яку я так люблю, за яку молюся й за яку готовий померти? Я сівач. Ми сіємо, сповнюючи свій обов’язок, хоча б цим зерном мали бути наші кістки. Байдуже, хто жатиме – ми чи нащадки. Мені досить одного променя далекої мети. Мені приємна моя доля. А смерть... Красу життя довершує гідна смерть. Ми пройдемо через усі випробування чистими, донесемо наші прапори до мети. Найприємніше видовище, коли людина повстає проти бруду й помалу очищується... Я гордий із своєї місії і сповню її до кінця...”

– Ви говорили, що Василь Стефак був газетним працівником, працював кореспондентом. Журналістика не завадила йому стати письменником?

– Я дуже шаную Володимира Шовкопитного, але не потрібно було Вам, першкурсникам, висловлювати думку, що журналістика є якоюсь перешкодою до письменницького визнання. Завдяки скрупульозному вивченню документів, глибокому осмисленню розповідей українських повстанців, їхніх рідних, знайомих Василь Стефак написав роман “По той бік ночі”. Це – книжка-сповідь, книжка-пам’ять, книжка-очищення, книжка-осуд підступності, цинізму, ницості, зрадництва, книжка-одухотворення, книжка-славень українській мужності і героїзму, книжка-заповіт, книжка-пересторога, книжка-засів величі й невмирущості української нації, книжка-заклик до переможної боротьби із нинішнім московським агресором, який розв’язав російсько-українську війну.

– **Чим особливим характеризується роман Василя Шкляра “Троща”?**

– **Василь Шкляр у своїх попередніх творах, зокрема у романі “Чорний ворон” (“За-лишенець”)** описав національно-визвольну війну з московсько-більшовицькими загарбниками у 20-х роках минулого століття. Ця книжка мене вразила, збагатила Правдою про той період української історії. У романі “Троща” головню показана служба безпеки, як надзвичайно відповідальна структура Української Повстанської Армії. Повстанці, які є в службі безпеки, влаштовують допити зрадникам, допитують тих, хто продається московським загарбникам і їх карають. Це справедливо, за зраду треба карати. Також у романі “Троща” показаний глибокий гуманізм українських патріотів, чисті особистісні стосунки, любов, кохання. Ці сторінки вражають висотністю духу українських націоналістів. Але ..., можливо, я буду трохи різкий, але Василь Шкляр, на мій погляд, перейшов межу правди, зображуючи есбіста на псевдо Змій. Прочитую: “З вигляду Змій був похмурий, мамулуватий – височезного зросту, широкоплечий, причому його праве плече було помітно вище за ліве. Змієві більше пасувало би псевдо Удав, бо він, як виконавець вироків, користувався переважно удавкою. Зашморгував петлю у винуватця на шиї, потім закидав його, як лантуха, за спину через праве плече і чекав, поки тіло ослабне й перестануть тріпатись ноги. При цьому Змій підіймав “робоче” плече скільки міг угору, тому воно й зробилося вищим за ліве. Хтось у Змія був запитав, чи не болить у нього серце від такої роботи? Ні, відповів Змій, плече, буває, поболює, а серце – ні”.

Як не прикро казати, але так, як це описав Василь Шкляр, змальовували українських повстанців у комуністичній пропагандистській літературі, щоби викликати відразу, ненависть до українських націоналістів, вояків УПА – борців за незалежність. Так, зрадників, запродавців есбісти УПА карали, це – справедливо. На жаль, траплялися помилки, бо в умовах війни, тотальних московсько-енкаведистських облав не завжди можна було достеменно з’ясувати сутність вини людини, яку підозрювали. Інколи особистісну неприязнь перетворювали у форму боротьби за чистоту рядів УПА. Загалом же в Українській Повстанській Армії були благородні вояки, які боролися за незалежність України. Вони не йшли ні під Москву, ні під Варшаву, ні під Будапешт, ні під Бухарест. Українські повстанці на своїй землі хотіли створити справедливе суспільство, утвердити національно-духовні цінності.

– **Чи можна провести паралель між “Службою безпеки” УПА та інформаційною безпекою України, про яку Ви пишете у своєму новому підручнику “Інформаційна безпека України: теорія і практика”, який здобув перше місце у конкурсі “Найкращий підручник гуманітарного спрямування 2016-2017 навчального року”?**

– Провести паралель безпосередньо між службою безпеки в УПА та інформаційною безпекою України сьогодні – важко, але опосередковано можна. Окрім суто військового підходу щодо безпеки Української Повстанської Армії проводилася й просвітницька, інформаційна пропаганда, тобто повстанці видавали листівки й газети, навіть була підпільна радіостанція, яка називалася “Афродіта”, працівники її розповідали про війну УПА з німецькими та московськими загарбниками. Нині в нас теж іде війна, яку розв’язала Російська Федерація проти України, і служба безпеки України теж веде інформаційну і безпосередню війну за українське життєве середовище, та викриває тих, хто зраджує Україну. А в підручнику “Інформаційна безпека України:

теорія і практика” я досліджую інформаційно-психологічний гуманітарний простір, бо і сьогодні є люди, які не знають глибоко історичної правди та можуть потрапляти на гачок московської маніпулятивної пропаганди. У підручнику показано загрози, які існують сьогодні для українського народу від часів найдавніших, тобто, від 1169 року, коли Андрій Боголюбський зруйнував Київ, українські церкви та монастирі, – до днів теперішніх. Тоді, по суті, була перша етнічна війна моксельців=московитів з русичами – давніми українцями. Проаналізовано, осмислено роль історичної правди, української мови, культури в утвердженні української духовності та безпекового морального стану людини, яка роль церкви та національної ідентичності. Я сподіваюся, що такий підручник дасть можливість багатьом молодим людям глибше пізнати історичну правду від найдавніших часів до нинішніх, і правду про Українську Повстанську Армію, яка була на захисті українських національних інтересів. Ті люди, які віддали колись своє життя, і ті, які нині на фронті з москалями, хочуть української соборної незалежної держави. Тому в цьому контексті можна говорити і про паралелі із врахуванням певних особливостей – історичних, нинішніх і тих, які відбувалися 75 років тому, бо 14 жовтня ми відсвяткувати 75-річчя УПА. 14 жовтня – День Українського Козацтва, День захисника України. 14 жовтня – Свято Пресвятої Богородиці поєднало історію – від козацьких часів до нинішніх. Нашу історію мають добре знати студенти, всі люди.

– В одному зі своїх інтерв'ю медіаексперт А. Кулаков зазначив: “Наші журналісти повинні розуміти, що крім кількісних стандартів, мають бути ще й якісні стандарти. Далеко не кожна думка має бути проголошена в суспільному просторі ...”. На Вашу думку, чи не суперечить це твердження основним засадам об'єктивної журналістики, тобто стандартам журналістської професії ?

– Розуміється, що не заперече. Може хтось зі мною і не погодиться, але стандарт журналістської професії в мирних умовах, то є один підхід – баланс думок і поглядів. Дати одній людині висловитися, дати другій людині висловитися і на основі цього створити певні дискусійні ситуації, доходити до Істини. Але у військовий час, коли триває російсько-українська війна, як можна запрошувати в телевізійний чи радіоефір, на сторінки газет тих, хто підтримує антиукраїнське спрямування та мислення. Таким чином, їхні думки породжують більше незадоволення тими проблемами, які є в українському суспільстві. Ми маємо критикувати винних за недоліки і в той же час потрібно створювати умови для того аби їх можна було виправляти, ліквідувати та поліпшувати життєву ситуацію. І коли йде мова про такий стандарт як баланс думок і поглядів, то ми маємо давати ефір тим, хто буде дискутувати про методи й форми утвердження української держави, йдучи до стратегічної мети – української України. Але якщо до цієї стратегічної мети не йти українськими засадами, а думати в який спосіб підірвати економіку, культуру, духовність та мову, то така дискусія як в ефірі, так і на шпальтах газет – не потрібна. Тобто, давати слово тим людям, які сповідують й утверджують українські гуманістичні національні цінності. І в цьому контексті україноцентризм є головним принципом у стандартах журналістської професії. Це моє переконання.

– Дякую Вам за інтерв'ю, бажаю здійснити чимало творчих задумів.

Роксоляна Білоус